WYROK SĄDU (szósta izba w składzie powiększonym)

z dnia 16 czerwca 2011 r.*

W sprawie T-194/06

SNIA SpA, z siedzibą w Mediolanie (Włochy), reprezentowana przez adwokatów A. Santa Marię, C. Biscarettiego di Ruffię oraz E. Gambara,

strona skarżąca,

przeciwko

Komisji Europejskiej, reprezentowanej początkowo przez V. Di Bucciego oraz F. Amata, a następnie przez V. Di Bucciego oraz V. Bottkę, działających w charakterze pełnomocników,

strona pozwana,

mającej za przedmiot wniosek o stwierdzenie częściowej nieważności decyzji Komisji C(2006) 1766 wersja ostateczna z dnia 3 maja 2006 r. dotyczącej postępowania na mocy art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia o EOG (sprawa COMP/F/38.620 – Nadtlenek wodoru i nadboran sodu), w zakresie w jakim odnosi się ona do skarżącej,

* Język postępowania: włoski.

SĄD (szósta izba w składzie powiększonym),

w składzie: V. Vadapalas, pełniący obowiązki prezesa (sprawozdawca), A. Dittrich i L. Truchot, sędziowie,

sekretarz: M.J. Palacio González, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 19 maja 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

Okoliczności faktyczne leżące u podstaw sporu

1 Skarżąca, SNIA SpA, jest spółką prawa włoskiego. W okresie zaistnienia okoliczności faktycznych niniejszej sprawy była ona głównym akcjonariuszem, posiadającym od 53 do 59% akcji Caffaro SpA (zwanej dalej „ex-Caffaro"), która z kolei kontrolowała 100% kapitału spółki Industrie Chimiche Caffaro SpA (następnie Caffaro SpA, obecnie Caffaro Srl, zwanej dalej „Caffaro"). Ta ostatnia do roku 1999 wprowadzała do obrotu nadboran sodu (zwany dalej „NBS"). W roku 2000 ex-Caffaro połączyła się ze skarżącą, która w 100% przejęła kontrolę nad kapitałem Caffaro.

2 W listopadzie 2002 r. Degussa AG powiadomiła Komisję Wspólnot Europejskich o istnieniu kartelu na rynkach nadtlenku wodoru (zwanego dalej „NW") i NBS oraz wystąpiła o zastosowanie komunikatu Komisji w sprawie zwolnienia z grzywien oraz zmniejszania grzywien w przypadkach karteli (Dz.U. 2002, C 45, s. 3).

3 Degussa przedstawiła Komisji konkretne dowody, które umożliwiły tej ostatniej przeprowadzenie w dniach 25 i 26 marca 2003 r. kontroli w lokalach określonych przedsiębiorstw.

4 W dniu 26 stycznia 2005 r. Komisja wysłała pismo w sprawie przedstawienia zarzutów do skarżącej i do pozostałych przedsiębiorstw, których ono dotyczyło. Na to pismo skarżąca odpowiedziała w dniu 25 marca 2005 r.

5 W następstwie przesłuchania odnośnych przedsiębiorstw Komisja wydała decyzję C(2006) 1766 wersja ostateczna z dnia 3 maja 2006 r. dotyczącą postępowania na mocy art. 81 [WE] i art. 53 porozumienia o EOG w sprawie przeciwko Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa, Edison SpA, FMC Corp., FMC Foret SA, Kemira Oyj, L'Air liquide SA, Chemoxal SA, skarżącej, Caffaro, Solvay SA, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA i Arkema SA (sprawa COMP/F/38.620 – Nadtlenek wodoru i nadboran sodu) (zwaną dalej „zaskarżoną decyzją"), której streszczenie zostało opublikowane w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej* z dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz.U. L 353, s. 54). Decyzja ta została doręczona skarżącej pismem z dnia 8 maja 2006 r.

Zaskarżona decyzja

6 W zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, że jej adresaci uczestniczyli w jednolitym i ciągłym naruszeniu art. 81 WE i art. 53 Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG), mającym za przedmiot NW i produkowany przy jego wykorzystaniu NBS (motyw 2 zaskarżonej decyzji).

7 Stwierdzone naruszenie polegało głównie na wymianie między konkurentami informacji istotnych z handlowego punktu widzenia oraz poufnych informacji dotyczących rynku i przedsiębiorstw, na ograniczaniu i kontrolowaniu produkcji oraz potencjalnych i faktycznych zdolności produkcyjnych, na podziale udziałów w rynku i klientów, a także na ustalaniu i monitorowaniu przestrzegania docelowych cen.

8 Skarżąca została uznana za odpowiedzialną za naruszenie solidarnie z Caffaro (motywy 407–412 zaskarżonej decyzji).

9 Artykuł 1 lit. k) zaskarżonej decyzji stanowi, że skarżąca naruszyła art. 81 ust. 1 WE i art. 53 porozumienia EOG, uczestnicząc w naruszeniu w okresie od dnia 29 maja 1997 r. do dnia 31 grudnia 1998 r.

10 W art. 2 lit. g) zaskarżonej decyzji Komisja nałożyła na skarżącą, solidarnie z Caffaro, grzywnę w wysokości 1,078 mln EUR.

Przebieg postępowania i żądania stron

11 Pismem złożonym w sekretariacie Sądu w dniu 18 lipca 2006 r. skarżąca wniosła skargę w niniejszej sprawie.

12 Ponieważ skład izb Sądu został zmieniony i sędzia sprawozdawca został przydzielony do szóstej izby, po wysłuchaniu stron niniejszą sprawę przydzielono szóstej izbie w składzie powiększonym.

13 Ponieważ jeden z sędziów nie mógł uczestniczyć w dalszym postępowaniu, prezes Sądu na podstawie art. 32 § 3 regulaminu postępowania przed Sądem wyznaczył innego sędziego w celu uzupełnienia składu izby.

14 Na podstawie sprawozdania sędziego sprawozdawcy Sąd postanowił wszcząć procedurę ustną. Wystąpień stron i ich odpowiedzi na pytania Sądu wysłuchano na rozprawie, która miała miejsce w dniu 19 maja 2010 r.

15 Ze względu na to, że jeden członek izby nie mógł uczestniczyć w obradach, zgodnie z art. 32 regulaminu Sądu sędzia najmłodszy rangą w rozumieniu art. 6 regulaminu Sądu w konsekwencji nie uczestniczył w naradzie i obrady Sądu były kontynuowane przez trzech sędziów, których podpisy widnieją pod niniejszym wyrokiem.

16 Skarżąca wnosi do Sądu o:

— stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji w zakresie, w jakim wśród swoich adresatów wymienia ona skarżącą i nakłada na tę ostatnią, solidarnie z Caffaro, grzywnę;

— obciążenie Komisji kosztami postępowania.

17 Komisja wnosi do Sądu o:

— oddalenie skargi;

— obciążenie skarżącej kosztami postępowania.

Co do prawa

Argumenty stron

18 Skarżąca twierdzi, że obciążając ją solidarną odpowiedzialnością za noszące znamiona naruszenia zachowanie Caffaro, Komisja naruszyła prawo, popełniła oczywisty błąd w ocenie, wypaczyła okoliczności faktyczne i uchybiła ciążącemu na niej obowiązkowi uzasadnienia.

19 W pierwszej kolejności skarżąca uważa, że Komisja nie wykazała, iż skarżąca wywierała decydujący wpływ na Caffaro.

20 Skarżąca twierdzi, iż została uznana za solidarnie odpowiedzialną za naruszenie na podstawie tego, że była głównym akcjonariuszem ex-Caffaro, posiadającym od 53 do 59% kapitału tej ostatniej, przez co sprawowała „pośrednią" kontrolę nad Caffaro. Tymczasem kontrola ta, będąca wynikiem związków między trzema spółkami, nie jest według skarżącej wystarczająca, aby przypisać jej odpowiedzialność za naruszenie.

21 W braku stosunku stuprocentowej kontroli pomiędzy spółkami Komisja nie powinna była domniemywać, że skarżąca wywierała decydujący wpływ na zachowanie Caffaro. W szczególności okoliczność, iż skarżąca zaaprobowała plan interwencji, który spowodował wycofanie się Caffaro z rynku NBS (motyw 411 zaskarżonej decyzji) nie dowodzi, że wywierała ona decydujący wpływ na tę spółkę.

22 W drugiej kolejności skarżąca uważa, iż Komisja nie wykazała, że ex-Caffaro wywierała decydujący wpływ na Caffaro.

23 Samo posiadanie 100% kapitału spółki zależnej nie wystarcza zdaniem skarżącej, aby stwierdzić odpowiedzialność spółki dominującej, zaś w niniejszej sprawie Komisja nie przedstawiła dodatkowych dowodów świadczących o rzeczywistym wywieraniu decydującego wpływu.

24 W trzeciej kolejności według skarżącej Komisja niesłusznie oparła się na fakcie przejęcia przez nią ex-Caffaro.

25 Zdaniem skarżącej Komisja nie zdołała wykazać istnienia wpływu wywieranego przez nią na Caffaro i z tego względu w zaskarżonej decyzji zmieniła swoje podejście w porównaniu do pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, powołując się na nową tezę, opartą na połączeniu ex-Caffaro i skarżącej. Jednak, po pierwsze, połączenie to nastąpiło po wycofaniu się Caffaro z rynku NBS, a po drugie, Komisja nie wykazała, że ex-Caffaro wywierała decydujący wpływ na Caffaro.

26 Według skarżącej podejście Komisji nie uwzględnia orzecznictwa w dziedzinie zbycia przedsiębiorstwa. Skarżąca uważa, że przedsiębiorstwem będącym następcą prawnym ex-Caffaro jest Caffaro – spółka, która kontynuowała jego działalność w sektorze chemicznym. Aktywa związane z produkcja NBS w 1999 r. zostały zbyte na rzecz Solvay. Okoliczności faktyczne mające wpływ na popełnienie naruszenia ustały zatem na długo przed rozpatrywanym połączeniem. W następstwie połączenia nie doszło do zatrudnienia przez skarżącą żadnego z członków kierownictwa lub zarządu Caffaro ani ex-Caffaro.

27 Zdaniem skarżącej w świetle tych okoliczności brak jest jakiejkolwiek ciągłości ekonomicznej i funkcjonalnej między ex-Caffaro i skarżącą, a co więcej, również między ex-Caffaro i Caffaro. Twierdzenie to znajduje potwierdzenie w praktyce decyzyjnej Komisji.

28 Ponadto Komisja nie wyjaśniła w sposób wystarczający powodów, dla których postanowiła przypisać skarżącej odpowiedzialność za naruszenie.

29 Skarżąca podnosi w replice, iż z podejścia przyjętego przez Komisje w trakcie dochodzenia, potwierdzonego w zaskarżonej decyzji, wynika, że podstawą przypisania odpowiedzialności w tej sprawie jest decydujący wpływ, który wywierała ona na Caffaro.

30 Motyw 411 zaskarżonej decyzji świadczy według skarżącej o tym, że została ona obciążona odpowiedzialnością ze względu na swoje stosunki z Caffaro, w szczególności na istniejące między tą ostatnia i skarżącą związki dotyczące kadry zarządzającej i wpływu skarżącej na proces podejmowania decyzji przez Caffaro.

31 W punkcie 350 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja wskazała większościowy udział skarżącej w kapitale ex-Caffaro w czasie wystąpienia naruszenia oraz istnienie zależności Caffaro względem skarżącej w zakresie procesu podejmowania decyzji i stwierdziła, że skarżąca wywierała decydujący wpływ na zachowanie „swojej spółki zależnej Caffaro". W zaskarżonej decyzji Komisja zbadała i oddaliła argumenty podniesione przez skarżącą w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, dotyczące przede wszystkim braku jej decydującego wpływu na Caffaro.

32 Zdaniem skarżącej Komisja nie może twierdzić, że w zaskarżonej decyzji jedynie powtórzyła pewne elementy zawarte w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów lub że tylko niektóre elementy wskazane w motywie 411 zaskarżonej decyzji miały istotne znaczenie dla obciążenia skarżącej odpowiedzialnością. Wymienienie przez Komisję szeregu zarzutów w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, z zastrzeżeniem sobie możliwości określenia, w następstwie sprzeciwu ze strony zainteresowanych przedsiębiorstw, które z tych zarzutów należy uznać za rozstrzygające, stanowi według skarżącej naruszenie prawa tych przedsiębiorstw do obrony.

33 Dokonanie przez Komisję zmiany podejścia po wysłaniu pisma w sprawie przedstawienia zarzutów uzasadnia zdaniem skarżącej stwierdzenie nieważności zaskarżonej decyzji. Ponadto skarżąca uważa, że należy stwierdzić nieważność zaskarżonej decyzji ze względu na jej „nielogiczność" i brak uzasadnienia.

34 Jedynymi elementami branymi pod uwagę na etapie pisma w sprawie przestawienia zarzutów (pkt 350 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów) było kontrolowanie przez ex-Caffaro 100% kapitału Caffaro, większościowy udział skarżącej w kapitale ex-Caffaro i wpływ skarżącej na proces decyzyjny Caffaro. Nawiązanie do przedmiotowego połączenia w pkt 349 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów dokonane zostało w ramach „zwykłego przedstawienia okoliczności faktycznych" i nie miało związku z oceną prawną dotyczącą możliwości przypisania naruszenia. Nawiązanie to było zdaniem skarżącej tak „ogólne i odległe" w stosunku do rozważań o charakterze prawnym, że skarżąca nie mogła być świadoma konieczności udzielenia w tym zakresie odpowiedzi.

35 Według skarżącej w zaskarżonej decyzji Komisja po raz pierwszy stwierdziła, że odpowiedzialność skarżącej za naruszenie wynika z jej połączenia z ex-Caffaro. Ze względu na ten brak zgodności pomiędzy pismem w sprawie przedstawienia zarzutów i zaskarżoną decyzją skarżąca nie miała możliwości przedstawienia swoich uwag w odniesieniu do tego zarzutu, co stanowi naruszenie jej prawa do obrony oraz naruszenie art. 27 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 z dnia 16 grudnia 2002 r. w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. 2003, L 1, s. 1).

36 Komisja nie zgadza się z argumentami skarżącej.

Ocena Sądu

37 Tytułem wstępu należy przypomnieć rozważania, na podstawie których Komisja uznała odpowiedzialność skarżącej.

38 W motywach 370–379 zaskarżonej decyzji Komisja, opierając się na orzecznictwie Unii, streściła zasady, które zamierzała zastosować w celu określenia spółek odpowiedzialnych za naruszenie.

39 Po pierwsze, wyjaśniła, że spółka dominująca może być uznana za odpowiedzialną za niezgodne z prawem zachowanie spółki zależnej, jeżeli ta ostatnia nie decydowała o swoim zachowaniu na rynku w sposób niezależny, lecz w głównej mierze stosowała się do wytycznych spółki dominującej. Komisja dodała, iż w istocie mogła domniemywać, że spółka zależna, której kapitał kontrolowany jest w 100% przez spółkę dominującą, w głównej mierze stosuje się do wytycznych tej ostatniej i że spółka dominująca może obalić to domniemanie, przedstawiając dowód przeciwny (motyw 374 zaskarżonej decyzji).

40 Po drugie, powołując się a contrario na rozważania przedstawione przez Trybunał w wyroku z dnia 16 listopada 2000 r. w sprawie C-279/98 P Cascades przeciwko Komisji (Rec. s. I-9693, pkt 78, 79), Komisja wskazała, że w przypadku kiedy podmiot prawny odpowiedzialny początkowo za naruszenie przestaje istnieć i traci osobowość prawną w wyniku zwykłego przejęcia przez inny podmiot prawny, wówczas ten ostatni należy uznać za odpowiedzialny za naruszenie popełnione przez podmiot przejęty (motyw 378 zaskarżonej decyzji).

41 Co się tyczy odpowiedzialności skarżącej, Komisja przede wszystkim wskazała, że kontrolowała ona „swoją spółkę zależną [ex-Caffaro] przez cały okres trwania naruszenia, a także kontrolowała [Caffaro] w czasie, kiedy działalność dotycząca NBS została przejęta przez te ostatnią" (motyw 408 zaskarżonej decyzji). W tym samym motywie zaskarżonej decyzji Komisja stwierdziła istnienie pewnych powiązań kapitałowych i osobowych między tymi trzema spółkami.

42 Komisja przypomniała następnie, że latem 1999 r. Caffaro wycofała się z rynku NBS i że w roku 2000 ex-Caffaro została przejęta przez skarżącą (motyw 409 zaskarżonej decyzji).

43 W motywie 410 zaskarżonej decyzji Komisja przedstawiła argumenty, w oparciu o które skarżąca zakwestionowała swoją solidarną odpowiedzialność, dotyczące w szczególności faktu, że w okresie wystąpienia naruszenia kontrolowała ona ex-Caffaro jedynie w zakresie od 53 do 59%, co nie wystarcza, aby pociągnąć ją do odpowiedzialności.

44 Wreszcie w motywie 411 zaskarżonej decyzji Komisja wskazała, co następuje:

„[…] [W]brew twierdzeniom [skarżącej] jej odpowiedzialność nie wynika z posiadania przez nią w okresie trwania naruszenia od 53 do 59% kapitału [ex-Caffaro], lecz z [jej] połączenia […] z [ex-Caffaro], która była w 100% spółką dominującą [Caffaro] – podmiotu bezpośrednio uczestniczącego w naruszeniu. Zatem w tym względzie nie chodzi o kwestię kontroli między [skarżącą] i [ex-Caffaro]. Przedmiotem analizy w tym zakresie powinien być stosunek kontroli między podmiotem SNIA[-]Caffaro (który w wyniku połączenia zmienił nazwę na SNIA) i spółką zależną [Caffaro] […]. Zważywszy na 100-procentowy udział, który w czasie trwania naruszenia łączył [ex-Caffaro] (obecnie połączoną ze [skarżącą] i [Caffaro], oraz na dowód [jej] stosunku zależności […] wobec [skarżącej], jeśli chodzi o proces podejmowania decyzji, a także istniejące między tymi podmiotami powiązania w zakresie zarządzania personelem, Komisja stwierdza, że [ex-Caffaro] wywierała decydujący wpływ na zachowanie swojej spółki zależnej i że okoliczności przytoczone przez [skarżącą] […] nie zdołały obalić domniemania zawartego w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów”.

45 Należy wskazać, że choć w swojej skardze skarżąca wymienia trzy zarzuty zasadniczo dotyczące rzekomego braku istotnych związków między trzema omawianymi spółkami, jednak z jej argumentacji, jak również z uwag przedstawionych przez nią na rozprawie wynika, iż w rzeczywistości podnosi ona trzy zarzuty dotyczące, po pierwsze – naruszenia prawa i błędu w ocenie, które rzekomo ciążą na stwierdzeniu jej solidarnej odpowiedzialności, po drugie – braku zgodności między pismem w sprawie przedstawienia zarzutów i uzasadnieniem zaskarżonej decyzji i po trzecie – naruszenia obowiązku uzasadnienia.

W przedmiocie rzekomego naruszenia prawa i błędu w ocenie

46 Skarżąca powołuje się na wadliwość przypisania jej odpowiedzialności za rozważane naruszenie, twierdząc, iż Komisja nie wykazała, po pierwsze, wywierania przez ex-Caffaro decydującego wpływu na Caffaro, po drugie, wywierania takiego wpływ na Caffaro przez samą skarżącą, oraz po trzecie, istotnego znaczenia połączenia między ex-Caffaro i skarżącą.

47 Należy wskazać, że z przytoczonych wyżej motywów zaskarżonej decyzji, w szczególności z motywu 411 (zob. pkt 44 powyżej), wynika, iż stwierdzenie dotyczące odpowiedzialności skarżącej za naruszenie wynika z przejęcia przez nią ex-Caffaro – spółki, która w okresie wystąpienia okoliczności faktycznych niniejszej sprawy kontrolowała 100% kapitału Caffaro, bezpośredniego uczestnika naruszenia.

48 Twierdzenia tego nie podważa okoliczność, że w motywach 408 i 411 zaskarżonej decyzji Komisja przedstawiła również pewne poszlaki dotyczące powiązań istniejących między tymi spółkami w okresie trwania naruszenia, w szczególności „stosunek zależności Caffaro wobec [skarżącej], jeśli chodzi o proces podejmowania decyzji, a także istniejące między tymi podmiotami powiązania w zakresie zarządzania personelem". Posiłkowy charakter tych poszlak wynika bowiem jasno z motywu 411

zaskarżonej decyzji, zgodnie z którym „nie chodzi o kwestię kontroli między [skarżącą] i [ex-Caffaro]".

49 W tym względzie, co się tyczy w pierwszej kolejności argumentów skarżącej dotyczących powiązań między ex-Caffaro i Caffaro, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem w szczególnym przypadku, gdy spółka dominująca posiada 100% kapitału swej spółki zależnej, która popełniła naruszenie wspólnotowych zasad konkurencji, istnieje zwykłe domniemanie, że ta spółka dominująca może wywierać decydujący wpływ na zachowanie swej spółki zależnej.

50 W tych okolicznościach wystarczy, że Komisja wykaże, iż cały kapitał spółki zależnej znajduje się w posiadaniu spółki dominującej, aby przyjąć, że ta ostatnia wywiera decydujący wpływ na politykę handlową swej spółki zależnej. Komisja będzie zatem mogła uznać spółkę dominującą za solidarnie odpowiedzialną za zapłatę grzywny nałożonej na spółkę zależną, chyba że spółka dominująca, na której spoczywa ciężar obalenia domniemania, przedstawi wystarczające dowody mogące wykazać, że jej spółka zależna działa na rynku w sposób autonomiczny (zob. wyrok Trybunału z dnia 10 września 2009 r. w sprawie C-97/08 P Akzo Nobel i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-8237, pkt 60, 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

51 W świetle tego orzecznictwa Komisja mogła zatem stwierdzić istnienie decydującego wpływu wywieranego przez ex-Caffaro na Caffaro na podstawie domniemania wynikającego ze stosunku stuprocentowej kontroli miedzy tymi przedsiębiorstwami.

52 Należy zatem oddalić argument skarżącej, jakoby Komisja nie mogła oprzeć się na prostym domniemaniu, lecz była zobowiązana wskazać konkretne poszlaki świadczące o wywieraniu wpływu. Do skarżącej należało bowiem przedstawienie wystarczających dowodów mogących wykazać, że Caffaro działała na rynku w sposób autonomiczny wobec swojej spółki dominującej ex-Caffaro.

53 W postępowaniu administracyjnym, podobnie zresztą jak w postępowaniu przed Trybunałem, skarżąca nie przedstawiła jednak żadnego takiego dowodu, po pierwsze, ograniczając się do podważenia zgodności z prawem omawianego domniemania, a po drugie, powołując się na brak istotnych powiązań między sobą a Caffaro. Wobec tego należy uznać, że na mocy domniemania, które nie zostało obalone, Komisja mogła stwierdzić, że w okresie trwania naruszenia ex-Caffaro wywierała decydujący wpływ na Caffaro, w związku z czym obie te spółki tworzyły podmiot gospodarczy odpowiedzialny za naruszenie.

54 Co się tyczy, w drugiej kolejności, powiązania między tym podmiotem ekonomicznym i skarżącą, z motywu 411 zaskarżonej decyzji wynika, że podstawą stwierdzenia odpowiedzialności solidarnej skarżącej jest przejęcie przez nią ex-Caffaro, spółki, która wywierała decydujący wpływ na Caffaro, nie zaś decydujący wpływ, który skarżąca mogła wywierać na Caffaro w czasie trwania naruszenia.

55 Należy zatem oddalić jako nieskuteczną argumentację skarżącej, jakoby Komisja nie wykazała, że wywierała ona decydujący wpływ na Caffaro.

56 Co się tyczy, w trzeciej kolejności, argumentacji skarżącej, jakoby przedmiotowe połączenie nie stanowiło okoliczności mogącej powodować jej odpowiedzialność za naruszenie i jakoby w każdym wypadku nie była ona następcą gospodarczym ex-Caffaro, należy przypomnieć, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem jeżeli podmiot, który popełnił naruszenie reguł konkurencji, podlega zmianom prawnym lub organizacyjnym, skutkiem tych zmian niekoniecznie jest utworzenie nowego przedsiębiorstwa, zwolnionego z odpowiedzialności za naruszenie, jeżeli między tymi podmiotami zachodzi tożsamość z gospodarczego punktu widzenia (zob. wyrok Trybunału z dnia 11 grudnia 2007 r. w sprawie C-280/06 ETI i in., Zb.Orz. s. I-10893, pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

57 Do celów efektywnego egzekwowania reguł konkurencji może bowiem okazać się konieczne przypisanie odpowiedzialności za naruszenie nowemu podmiotowi prowadzącemu przedsiębiorstwo, które popełniło naruszenie, w sytuacji gdy może on zostać faktycznie uznany za następcę pierwotnego podmiotu prowadzącego przedsiębiorstwo (wyrok Sądu z dnia 30 września 2009 r. w sprawie T-161/05 Hoechst przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-3555, pkt 51).

58 To kryterium, zwane kryterium „ciągłości gospodarczej", może mieć zastosowanie w szczególnych okolicznościach, w szczególności wówczas, gdy osoba prawna odpowiedzialna za prowadzenie przedsiębiorstwa przestała istnieć pod względem prawnym po popełnieniu naruszenia (wyrok Trybunału z dnia 8 lipca 1999 r. w sprawie C-49/92 P Komisja przeciwko Anic Partecipazioni, Rec. s. I-4125, pkt 145) lub w przypadku wewnętrznej restrukturyzacji przedsiębiorstwa w zakresie powiązań strukturalnych między pierwotnym i nowym podmiotem prowadzącym przedsiębiorstwo, jeżeli pierwotny podmiot prowadzący przedsiębiorstwo niekoniecznie przestaje istnieć z prawnego punktu widzenia, ale nie wykonuje już istotnej działalności gospodarczej na danym rynku (wyrok Trybunału z dnia 7 stycznia 2004 r. w sprawach połączonych C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P i C-219/00 P Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, Rec. s. I-123, pkt 359).

59 Jednak, wbrew twierdzeniom skarżącej, takie szczególne okoliczności nie miały miejsca w niniejszej sprawie.

60 Jak wynika z pkt 53 powyżej, rozważane naruszenie zostało bowiem popełnione przez podmiot, który w okresie wystąpienia okoliczności niniejszej sprawy tworzyły spółki Caffaro i ex-Caffaro, przy czym po popełnieniu naruszenia ta ostatnia z prawnego punktu widzenia przestała istnieć ze względu na jej połączenie ze skarżącą.

61 W tym względzie skarżąca nie może skutecznie powołać się na okoliczność, że pomimo jej połączenia z ex-Caffaro, w rzeczywistości nie przejęła ona składników majątku i zasobów ludzkich, które miały udział w popełnieniu naruszenia.

62 Zgodnie bowiem z utrwalonym orzecznictwem kiedy określone przedsiębiorstwo przestaje istnieć, ponieważ zostało przejęte przez nabywcę, ten ostatni przejmuje jego aktywa i pasywa, łącznie z odpowiedzialnością za popełnione przez to przedsiębiorstwo naruszenie prawa Unii. Przy takim założeniu odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez przedsiębiorstwo, które zostało przejęte, może być przypisana nabywcy (zob. wyrok Trybunału z dnia 14 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych od T-259/02 do T-264/02 i T-271/02 Raiffeisen Zentralbank Österreich i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-5169, pkt 326 i przytoczone tam orzecznictwo).

63 W tym względzie nie ma znaczenia, że Caffaro, spółka zależna uczestnicząca w naruszeniu, z prawnego punktu widzenia w dalszym ciągu istnieje. Jeśli bowiem chodzi o jedną z dwóch osób prawnych odpowiedzialnych za prowadzenie przedmiotowego podmiotu gospodarczego, możliwość ukarania spółki zależnej pozostaje bez wpływu na przypisanie odpowiedzialności za naruszenie jej spółce dominującej, ex-Caffaro, a w konsekwencji – skarżącej.

64 Ponadto uwagi te potwierdza okoliczność, że do połączenia między ex-Caffaro i skarżącą doszło w ramach grupy spółek, która istniała już w czasie trwania naruszenia.

65 Jak wynika z okoliczności przedstawionych w motywach 408 i 411 zaskarżonej decyzji, których skarżąca nie zakwestionowała, w czasie trwania naruszenia była ona bowiem nie tylko głównym akcjonariuszem ex-Caffaro, posiadającym od 53 do 59% kapitału, lecz również powoływała wszystkich członków jej zarządu. Ponadto istnieje także poszlaka świadcząca o udziale skarżącej w procesie decyzyjnym ex-Caffaro, wynikająca z faktu, że do protokołu z posiedzenia dyrekcji skarżącej w dniu 19 stycznia 1999 r. została załączona decyzja o wycofaniu się tej ostatniej z rynku NBS (motyw 411 zaskarżonej decyzji).

66 Ze względu na te okoliczności połączenie tych spółek zaistniałe po popełnieniu naruszenia wpisuje się w wewnętrzną restrukturyzację w ramach grupy spółek powiązanych strukturalnie, potwierdzającą istnienie ciągłości ekonomicznej między ex-Caffaro i skarżącą (zob. podobnie ww. w pkt 58 wyrok w sprawach Aalborg Portland i in. przeciwko Komisji, pkt 344, 359).

67 Ponadto w tych rozważaniach istnieje różnica między okolicznościami niniejszej sprawy i okolicznościami, które były podstawą, odpowiednio, decyzji Komisji 85/74/EWG z dnia 23 listopada 1984 r. dotyczącej postępowania na mocy art. [81 WE] (sprawa IV/30.907 – Nadtlenki) (Dz.U. 1985, L 35, s. 1), decyzji Komisji 86/398/EWG z dnia 23 kwietnia 1986 r. dotyczącej postępowania na mocy art. [81 WE] (sprawa IV/31.149 – Polipropylen) (Dz.U. L 230, s. 1) i decyzji Komisji 89/191/EWG z dnia 21 grudnia 1989 r. dotyczącej postępowania na mocy art. [81 WE] (sprawa IV/31.866, PEBD) (Dz.U. 1989, L 74, s. 21). Te decyzje, przytoczone przez skarżącą, dotyczą bowiem przeniesienia działalności dotkniętych naruszeniem między spółkami, pomiędzy którymi nie istnieją powiązania strukturalne, i w związku z tym nie zawierają pod tym względem podobieństw do sytuacji zaistniałej w niniejszej sprawie.

68 Wobec powyższego, zgodnie z orzecznictwem przywołanym w pkt 56–58 powyżej, ze względu na to, że po popełnieniu naruszenia ex-Caffaro została przejęta przez skarżącą, Komisja słusznie przypisała tej ostatniej, jako nowemu podmiotowi prowadzącemu podmiot gospodarczy składający się ze spółek Caffaro i ex-Caffaro, solidarną odpowiedzialność za naruszenie popełnione przez ten podmiot. Stwierdzenie to jest potwierdzone przez okoliczność, że wspomniane połączenie wchodzi w zakres wewnętrznej restrukturyzacji w ramach grupy.

69 W rezultacie niniejszy zarzut należy oddalić.

W przedmiocie rzekomego braku zgodności między pismem w sprawie przedstawienia zarzutów i zaskarżoną decyzją

70 Skarżąca twierdzi w istocie, że okoliczność, która doprowadziła Komisję do uznania jej za odpowiedzialną za naruszenie, to znaczy jej połączenie z ex-Caffaro, nie została w należyty sposób wskazana w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów.

71 Wskazuje ona w szczególności, że przyjmując to połączenie jako podstawę zaskarżonej decyzji, Komisja zmieniła sposób rozumowania opisany w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, który opierał się na decydującym wpływie wywieranym przez nią na zachowanie „jej spółki zależnej Caffaro" (pkt 350 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów). Ów brak zgodności między pismem w sprawie przedstawienia zarzutów i zaskarżoną decyzją stanowi według skarżącej naruszenie art. 27 rozporządzenia nr 1/2003 oraz jej prawa do obrony.

72 Komisja powołuje się na niedopuszczalność tego argumentu, twierdząc, że stanowi on nowy zarzut, podniesiony po raz na etapie repliki.

73 Należy przypomnieć, że na mocy art. 48 § 2 regulaminu postępowania nie można podnosić nowych zarzutów w toku postępowania, chyba że ich podstawą są okoliczności prawne i faktyczne ujawnione dopiero w toku postępowania. Niemniej jednak zarzut, który stanowi rozszerzenie zarzutu podniesionego wcześniej, w sposób bezpośredni lub dorozumiany, w skardze wszczynającej postępowanie i który jest ściśle z nim związany, powinien zostać uznany za dopuszczalny (zob. wyrok Sądu dnia 19 września 2000 r. w sprawie T-252/97 Dürbeck przeciwko Komisji, Rec. s. II-3031, pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

74 W niniejszej sprawie skarżąca podnosi, że Komisja „zmieniła swoje uzasadnienie prawne dotyczące stosunku pomiędzy [nią] i Caffaro w odniesieniu do pisma w sprawie przedstawienia zarzutów i jako podstawę przyjęła nową tezę, opartą […] na [przyjęciu domniemania decydującego wpływu]" oraz na okoliczności, że „[jej] odpowiedzialność […] wynika w mniejszym stopniu z [jej] rzeczywistego udziału w naruszeniu niż z [jej] połączenia z [ex-Caffaro]".

75 Należy uznać, że wysuwając przytoczone argumenty, skarżąca na etapie skargi podniosła argumentację opartą na rzekomym braku zgodności między pismem w sprawie przedstawienia zarzutów i zaskarżoną decyzją. Ponadto w odpowiedzi na skargę sama Komisja odpowiedziała na tę argumentację, w szczególności wyjaśniając, że wszystkie istotne okoliczności, jak również zasady prawne zastosowane następnie w zaskarżonej decyzji, zostały wskazane w piśmie sprawie przedstawienia zarzutów.

76 W tej sytuacji przedstawioną przez skarżącą w replice argumentację, która dotyczy naruszenia art. 27 rozporządzenia nr 1/2003 oraz jej prawa do obrony, które to naruszenie jest wynikiem wspomnianego braku zgodności, należy uznać za zwykłe rozszerzenie zarzutu wcześniej podniesionego w skardze w sposób dorozumiany.

77 W konsekwencji niniejszy zarzut należy uznać za dopuszczalny.

78 Co się tyczy istoty sprawy, należy przypomnieć, że zgodnie z art. 27 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003 przed podjęciem decyzji Komisja może wysłuchać zainteresowanych przedsiębiorstw w zakresie przedstawionych zarzutów. Podstawą wydanej przez nią decyzji mogą być wyłącznie zarzuty, co do których strony mogły się wypowiedzieć.

79 Gwarancja proceduralna będąca celem tego przepisu polega na stosowaniu zasady przestrzegania prawa do obrony, wymagającej w szczególności, by pismo w sprawie przedstawienia zarzutów skierowane przez Komisję do przedsiębiorstwa, na które zamierza ona nałożyć sankcję za naruszenie reguł konkurencji, zawierało istotne okoliczności uwzględnione przeciw temu przedsiębiorstwu, takie jak zarzucane mu czyny, ich kwalifikacja oraz dowody, na których opiera się Komisja, tak by owo przedsiębiorstwo mogło skutecznie przedstawić swe argumenty w ramach postępowania administracyjnego wszczętego przeciwko niemu (zob. podobnie wyroki Trybunału: z dnia 15 lipca 1970 r. w sprawie 41/69 ACF Chemiefarma przeciwko Komisji, Rec. s. 661, pkt 26; z dnia 3 września 2009 r. w sprawach połączonych C-322/07 P, C-327/07 P i C-338/07 P Papierfabrik August Koehler i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-7191, pkt 36).

80 Niemniej jednak kwalifikacja prawna faktów zawarta w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów z definicji może być jedynie tymczasowa, a późniejsza decyzja Komisji nie może zostać uznana za nieważną tylko dlatego, że ostateczne wnioski wysnute z tych okoliczności faktycznych nie odpowiadają dokładnie tamtej tymczasowej kwalifikacji. Komisja musi bowiem wysłuchać adresatów zarzutów i w razie potrzeby uwzględnić ich uwagi przedstawione w odpowiedzi na stawiane zarzuty poprzez zmianę swojej analizy właśnie w celu poszanowania prawa do obrony (wyroki Trybunału: z dnia 8 lipca 2004 r. w sprawie T-44/00 Mannesmannröhren-Werke przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. II-2223, pkt 100; z dnia 8 lipca 2008 r. w sprawie T-54/03 Lafarge przeciwko Komisji, niepublikowany w Zbiorze, pkt 97).

81 Należy stwierdzić nieważność decyzji opartej na istotnych okolicznościach, w przedmiocie których zainteresowane przedsiębiorstwo nie było w stanie przedstawić swojej obrony, niezależnie od tego, czy w odniesieniu do innych okoliczności spółka może zostać uznana za odpowiedzialną (zob. podobnie ww. w pkt 79 wyrok w sprawach połączonych Papierfabrik August Koehler i in. przeciwko Komisji, pkt 43, 44).

82 W niniejszej sprawie należy zauważyć, że w pkt 326–328 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja przytoczyła zasady prawne i orzecznictwo, zgodnie z którymi gdy osoba prawna po popełnieniu przez nią naruszenia przestała istnieć pod względem prawnym, jej odpowiedzialność może zostać przeniesiona na jej następcę, odnosząc się w szczególności do sytuacji, kiedy spółka odpowiedzialna za naruszenie została przejęta przez inną spółkę.

83 Ponadto w ramach oceny dotyczącej odpowiedzialności skarżącej, w pkt 349 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, Komisja w szczególności wskazała, że „jak zostało to wyjaśnione powyżej, w roku 2000 [ex-]Caffaro połączyła się ze [skarżącą] i [Industrie Chimiche Caffaro] zmieniła nazwę na Caffaro".

84 Należy uznać, że wskazanie tych okoliczności w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów pozwalało skarżącej zdać sobie sprawę z istotnego znaczenia owego połączenia dla jej odpowiedzialności oraz zrozumieć treść zarzutu podnoszonego przez Komisję.

85 Nie podważa tego stwierdzenia fakt, że choć w pkt 349 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów Komisja odniosła się do owego połączenia, nie włączyła jednak tego elementu do kwalifikacji prawnej zachowania skarżącej w świetle zasad przedstawionych w pkt 326–328 tego pisma.

86 W szczególności należy zauważyć, że pomimo odniesienia się do tego połączenia w motywie 349 pisma w sprawie przedstawienia zarzutów, w następnym motywie Komisja wskazała, że domniemywa wywieranie przez skarżącą decydującego wpływu na zachowanie „jej spółki zależnej Caffaro" ze względu na powiązania między tymi spółkami istniejące w czasie trwania naruszenia.

87 Jednak jak wynika z orzecznictwa przywołanego w pkt 79 i 80 powyżej, kwalifikacja prawna faktów zawarta w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów jest jedynie tymczasowa. Doprecyzowując w ostatecznej decyzji tę kwalifikację pod względem prawnym, Komisja powinna móc przyznać większe znaczenie elementom uznanym wcześniej za drugorzędne, pod warunkiem jednak, że opiera się ona jedynie na tych okolicznościach, co do których zainteresowane strony miały okazję się wypowiedzieć, i że przedstawiła ona w toku postępowania administracyjnego elementy niezbędne do obrony (zob. podobnie opinia rzecznika generalnego Y. Bota w ww. w pkt 79 sprawie Papierfabrik August Koehler i in. przeciwko Komisji, Zb.Orz. s. I-7196, pkt 93).

88 Zatem ze względu na to, że w niniejszej sprawie owe zasady prawne i okoliczności faktyczne zostały wskazane w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów, fakt, że Komisja nie przedstawiła wyraźnie dokładnej kwalifikacji jednej z okoliczności faktycznych, nie uniemożliwiał skarżącej skutecznej obrony.

89 Wniosek ten potwierdza wynikająca z akt sprawy okoliczność, że zarówno w odpowiedzi na pismo w sprawie przedstawienia zarzutów, jak i na rozprawie skarżąca podniosła argumentację dotyczącą właśnie skutków tego połączenia dla jej odpowiedzialności za naruszenie.

90 Wynika z tego, że pismo w sprawie przedstawienia zarzutów pozwoliło skarżącej ocenić znaczenie jej połączenia z ex-Caffaro w ramach zarzutu dotyczącego jej solidarnej odpowiedzialności za naruszenie i przedstawić swoje stanowisko w tej kwestii.

91 W świetle tych uwag należy stwierdzić, że pismo w sprawie przedstawienia zarzutów nie jest dotknięte wadą mogącą naruszać możliwości obrony skarżącej.

92 Z uwagi na powyższe zarzut niniejszy nie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiocie rzekomego naruszenia obowiązku uzasadnienia

93 Skarżąca powołuje się na niewystarczający oraz wewnętrznie sprzeczny charakter uzasadnienia zaskarżonej decyzji dotyczącego jej solidarnej odpowiedzialności za naruszenie.

94 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że uzasadnienie wymagane przez art. 253 WE powinno być dostosowane do charakteru rozpatrywanego aktu i powinno przedstawiać w sposób zrozumiały i jednoznaczny rozumowanie instytucji, która jest autorem aktu, w taki sposób, aby umożliwić zainteresowanym zapoznanie się z powodami podjęcia środka, a właściwemu sądowi – przeprowadzenie kontroli (zob. wyrok Trybunału z dnia 2 kwietnia 1998 r. w sprawie C-367/95 P Komisja przeciwko Sytraval i Brink's France, Rec. s. I-1719, pkt 63 i przytoczone tam orzecznictwo).

95 W niniejszej sprawie, jak wynika z pkt 37–44 powyżej, w zaskarżonej decyzji Komisja przedstawiła zarówno zasady prawne, jak i ustalenia faktyczne, na których oparła stwierdzenie dotyczące odpowiedzialności skarżącej.

96 W szczególności, po pierwsze, z motywu 411 zaskarżonej decyzji wynika, że Komisja stwierdziła wywieranie przez ex-Caffaro na Caffaro decydującego wpływu, w szczególności ze względu na stosunek stuprocentowej kontroli łączący te spółki w czasie trwania naruszenia, powodujący powstanie domniemania, które nie zostało obalone przez skarżącą.

97 Po drugie, z tego samego motywu wynika, że Komisja stwierdziła odpowiedzialność skarżącej, jako spółki przejmującej, ze względu na jej połączenie z ex-Caffaro, będącą spółką dominująca Caffaro – spółki bezpośrednio uczestniczącej w kartelu.

98 Wniosku wynikającego z tych ustaleń bynajmniej nie podważają pozostałe okoliczności wskazane przez Komisję, to znaczy fakt, że w czasie trwania naruszenia skarżąca była głównym akcjonariuszem ex-Caffaro i że pomiędzy tymi spółkami istniały pewne powiązania personalne (motyw 408 zaskarżonej decyzji). Te pozostałe okoliczności potwierdzają bowiem istnienie ciągłości ekonomicznej między ex-Caffaro i Caffaro, świadcząc o tym, że owo połączenie zostało dokonane w ramach grupy spółek powiązanych strukturalnie, która istniała już w czasie trwania naruszenia (zob. pkt 64–66 powyżej).

99 Należy zatem wskazać, że wewnętrzna sprzeczność uzasadnienia, na którą powołuje się skarżąca i która dotyczy tego, iż Komisja stwierdziła, że skarżąca kontrolowała swoją spółkę zależną przez cały okres trwania naruszenia (motyw 408 zaskarżonej decyzji), zanim oświadczyła, że „nie chodzi" o ten element (motyw 411 zaskarżonej decyzji), nie istnieje. Z motywu 411 zaskarżonej decyzji wynika bowiem, że kontrola sprawowana przez skarżącą nad jej spółką zależną w czasie trwania naruszenia nie stanowi podstawy stwierdzenia jej odpowiedzialności, opartego na tym, że była ona spółka przejmującą, lecz że kontrola ta wpisuje się w przedstawione rozumowanie wyłącznie jako poszlaka świadcząca, iż owo połączenie nastąpiło w ramach grupy spółek istniejącej wcześniej.

100 Ponadto skarżąca niesłusznie podnosi, że z zaskarżonej decyzji wynika, iż Komisja chciała podtrzymać zawarte w piśmie w sprawie przedstawienia zarzutów twierdzenie, jakoby odpowiedzialność skarżącej wynikała, w sposób z prawnego punktu widzenia wystarczający, z wpływu, jaki wywierała ona na Caffaro i ex-Caffaro w czasie trwania naruszenia.

101 Skarżąca wnioskuje tak z faktu, że w motywach 410 i 411 zaskarżonej decyzji Komisja zbadała argumenty, za pomocą których skarżąca zamierzała wykazać, że nie wywierała wpływu na Caffaro. Tymczasem właśnie w odpowiedzi na te argumenty Komisja wskazała, że „wbrew twierdzeniom [skarżącej] jej odpowiedzialność nie wynika

z posiadania przez nią w okresie trwania naruszenia od 53 do 59% kapitału [ex-Caffaro], lecz z [jej] połączenia […] z [ex-Caffaro], która była w 100% spółką dominującą [Caffaro]"(motyw 411 zaskarżonej decyzji.

102 Wreszcie skarżąca zarzuca Komisji „próbę rozbicia uzasadnienia na szereg elementów i uprzywilejowania tylko niektórych", twierdząc, że nawet jeśli motyw 411 zaskarżonej decyzji byłby uznany za „zbiór odrębnych okoliczności", Komisja „nie może utrzymywać, że a posteriori przypisała decydujące znaczenie tylko niektórym spośród nich" (pkt 42 repliki).

103 W tych zarzutach skarżąca nie uwzględnia jednak okoliczności, że przedstawione w zaskarżonej decyzji rozumowanie oprócz głównych ustaleń może obejmować poszlaki potwierdzające te ustalenia.

104 Zważywszy bowiem, iż z całości omawianego uzasadnienia wynika, że za odpowiedzialną solidarnie skarżąca została uznana jako spółka, która przejęła jedną ze spółek odpowiedzialnych za prowadzenie podmiotu, który popełnił naruszenie, przedstawienie powiązań istniejących między tymi spółkami w czasie trwania naruszenia może tylko potwierdzać to stwierdzenie, świadcząc o tym, że owo połączenie zostało dokonane w ramach grupy spółek powiązanych strukturalnie.

105 W świetle powyższych ustaleń należy oddalić zarzut dotyczący naruszenia obowiązku uzasadnienia, a tym samym niniejszą skargę w całości.

W przedmiocie kosztów

106 Zgodnie z art. 87 § 2 regulaminu postępowania przed Sądem kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę. Ponieważ skarżąca przegrała sprawę, zgodnie z żądaniem Komisji należy ją obciążyć kosztami postępowania.

Z powyższych względów

SĄD (szósta izba w składzie powiększonym)

orzeka, co następuje:

1) Skarga zostaje oddalona.

2) SNIA SpA zostaje obciążona kosztami postępowania.

Vadapalas Dittrich Truchot

Wyrok ogłoszono na posiedzeniu jawnym w Luksemburgu w dniu 16 czerwca 2011 r.

Podpisy